

© ANNE VANDENBOSCH

NOOD AAN GEPAST OPFOKMANAGEMENT

Genetische vooruitgang en selectie op vruchtbare zeugenlijnen heeft geleid tot het bekomen van steeds grotere worpen, en meestal ook een grotere heterogeniteit in geboortegewichten. Door de stijging van het aantal levend geboren biggen per worp heeft de term 'overtallige biggen' de laatste jaren een belangrijke betekenis gekregen in de moderne zeugenhouderij. Er wordt over overtallige biggen gesproken als een zeug meer biggen heeft dan functionele tepels. – *Hanne Vandenberghe, deelnemer Boerenbond Persprijs*

Om te weten in welke mate men in Vlaanderen verschillende managementmaatregelen en opfoksystemen voor overtallige biggen hanteert, kregen 350 willekeurig gekozen zeugenhouders een enquête toegestuurd. Uiteindelijk werd een respons van 70% bekomen. De steekproefgrootte bedroeg 9% van alle Vlaamse zeugenhouders.

Visie van de zeugenhouders

De resultaten tonen dat heel wat zeugenhouders moeilijkheden ervaren in de biggenopfok. De helft van de varkenshouders wijt deze moeilijkheden aan overtallige biggen. De controverse over hoogproductieve zeugen blijft bestaan. Zo bestaat

er geen eensgezindheid over het feit dat het gebruik van hybride zeugen tot een lagere karkaswaarde van het vleesvarken zou leiden. Een derde van de zeugenhou-

.....

Algemeen is de Vlaamse varkenshouder tevreden over zijn huidige aanpak.

.....

ders vindt dat hoogproductieve zeugen door hun hoger aantal biggen een mindere conditie hebben dan andere zeugen. Slechts een klein percentage van

de varkenshouders vindt hoogproductieve zeugen niet verantwoord voor het dierenwelzijn.

De ondervraagde varkenshouders zien meer gespeende biggen in de toekomst. Ook verwacht de helft van hen dat tomen nog groter zullen worden. Slechts een klein percentage verwacht meer doodgeboren biggen. Een stimulerend beleid voor minder productieve zeugen stellen ze helemaal niet in het vooruitzicht.

Opfoksystemen

Het meest voorkomende opfokstelsel is verleggen, wat op bijna alle bedrijven voorkomt. In figuur 1 is procentueel te zien op hoeveel bedrijven men de

verschillende opfoksystemen toepast. Het grootste deel van de varkenshouders maakt gebruik van 3 opfoksystemen, 1% past geen enkel opfokstelsysteem toe en 6% gebruikt alle voorgestelde opfoksystemen. De meest voorkomende combinatie is euthanasie, verleggen en bijvoederen. Deze combinatie wordt toegepast door 17% van de ondervraagde varkenshouders.

Verleggen Op bedrijven waar verleggen wordt toegepast, bedraagt het gemiddelde percentage verlegde biggen 12%. De meeste varkenshouders vinden niet dat biggen bij hun echte moeder moeten blijven. In de meeste gevallen worden de zwaarste biggen verlegd. Ook het verleggen van zowel de zware als de lichte biggen vindt geregeld plaats. Vaak wordt geprobeerd om de tomen te homogeniseren en groepen te vormen van biggen met eenzelfde gewicht. Op de helft van de bedrijven worden kleine biggen bij een jonge zeug gelegd.

Bijvoeding Als er wordt bijgevoerd tijdens de kraamperiode, gebeurt dit meestal bij alle biggen. Bij bijvoeding wordt bijna altijd een vast voeder of een brijvoeder gebruikt. De helft van de varkenshouders voedt kunstmelk bij. Toch vinden de meeste varkenshouders de werking van kunstmelk minder goed dan echte moedermelk. Ongeveer een vijfde geeft een supplement aan de biggen bij de geboorte.

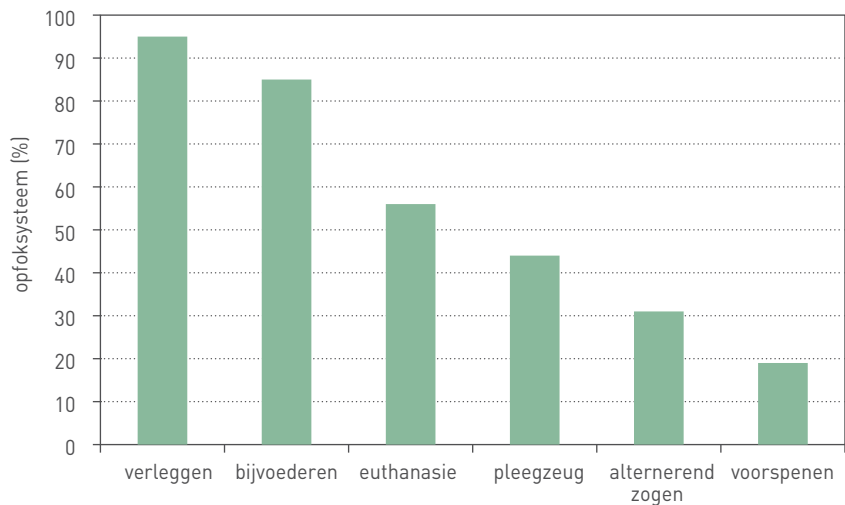
Euthanasie Op bedrijven die euthanasie toepassen, wordt gemiddeld 1,6% van de biggen geëuthanaseerd. Het gaat om niet of weinig levensvatbare biggen. Volgens de wet is deze methode toegelaten indien de varkenshouder hiervoor de nodige kennis en bekwaamheid bezit en dit gebeurt volgens de minst pijnlijke methode.

Andere manieren

Pleegzeug Op bedrijven waar gebruik wordt gemaakt van een pleegzeug wordt gemiddeld 7% van de biggen bij een pleegzeug gelegd. Meestal gebeurt dit één tot 3 dagen na de geboorte. Belangrijk hierbij is dat de biggen de tijd hebben gekregen om colostrum op te nemen bij hun biologische moeder. De zeug die het meest voorkomt als pleegzeug is een op te ruimen zeug. Vroeger gespeende en vroeger gedekte zeugen komen in mindere mate voor. Het merendeel van de varkenshouders legt de zwaarste biggen bij de pleegzeug. Het verleggen van de lichtste biggen komt minder, maar toch ook geregeld voor. Om zeugen te sparen, kunnen de lichte biggen bij een vroeger gedekte of vroeger gespeende zeug gelegd

worden, terwijl de zwaarste biggen bij een op te ruimen zeug worden gelegd. In België is het bij wet verboden om biggen onder de leeftijd van 28 dagen te spenen, tenzij het welzijn of de gezondheid van de zeug of van de biggen anders in het

percentage (één tot 4 biggen per worp) of het voorspenen van een groot percentage (de volledige worp). Het voorspenen gebeurt meestal tussen de 6 en 10 dagen. Zo goed als altijd worden de zwaarste biggen voorgespeend. De meeste biggen

Figuur 1 Aantal bedrijven (in %) dat elk opfokstelsysteem toepast - Bron: Hanne Vandenberghe

Varkenshouders die biggen verleggen, trachten homogenere tomen samen te stellen.

gedrang komt. Een uitzondering hierop is dat biggen gespeend mogen worden vanaf 21 dagen wanneer ze naar gespecialiseerde voorzieningen worden gebracht. De voorzieningen, die gescheiden moeten zijn van die waar zeugen worden gehuisvest, moeten volledig worden leeggemaakt, gereinigd en ontsmet worden vooraleer een nieuwe groep wordt binnengebracht. **Voorspenen** Als voorspenen plaatsvindt, wordt gemiddeld 18% van de worpen voorgespeend. Per worp kiest men vaak voor het voorspenen van een klein

worden naar een voorspeenbatterij gebracht. Sommige varkenshouders spenen enkel de biggen van een eerste worpszeug voor. Indien er veel biggen uit een worp voorgespeend worden, is de voorspeenleeftijd iets lager dan wanneer er slechts enkele biggen worden voorgespeend. Bij het voorspenen van een volledige worp kan het zijn dat de zeug nog eens gebruikt wordt als pleegzeug. Vroeggespeende biggen gaan meestal naar een voorspeenbatterij. Ook gaan ze soms naar een aparte couveuse of een

couveuse in de kraamafdeling. Biggen die vanaf dag 14 worden voorgespeend, gaan meestal naar een voorspeenbatterij of een ander systeem zoals de gewone batterij of een leeg kraamhok.

Alternierend zogen Bedrijven die altemnerend zogen toepassen, laten gemiddeld 19% van de worpen afwisselend zogen. Meestal gebeurt dit vanaf 15 biggen per worp, waarbij de worp in 2 groepen wordt opgesplitst. Doorgaans wordt 4 keer per dag gealterneerd. Vrouwen passen eerder altemnerend zogen toe dan mannen. Dit is mogelijk te verklaren door bedrijven waar 2 voltijdse arbeidskrachten aanwezig zijn, waarbij de man en vrouw samen op het bedrijf werken. De vrouw legt zich vaak toe op het varkensbedrijf en in het bijzonder op de kraamafdeling, terwijl een man op z'n eentje het volledige bedrijf moet leiden. Aangezien dit een arbeidsintensief opfokstelsel is, is er bij aanwezigheid van 2 arbeidskrachten meer tijd om altemnerend zogen toe te passen.

Naast systemen voor het spenen, kan ook gedacht worden aan een speciale behandeling na het spenen. Zo wordt op 77% van de bedrijven een aparte opfok voorzien voor zwakke biggen door huisvesting in een apart hok of door het geven van een speciaal voeder. De verschillende opfoksystemen worden algemeen vaker toegepast naargelang van de bedrijfsgrootte en bij een toenemend productiegetal. Ook komen de systemen vaker voor op bedrijven met een meerwekensysteem. Daarnaast worden de opfoksystemen vaker toegepast op bedrijven met commercieel aangekochte zeugen (Topigs, Danbred, Hypor, PIC, Rattlerow Seghers, JSR).

Tevredenheid

Algemeen is de Vlaamse varkenshouder tevreden over zijn huidige aanpak van biggenopfok, vooral op vlak van diervriendelijkheid, hygiëne, groei, arbeid en gemak. De tevredenheid over de rentabiliteit en de uitval is wat minder. Volgens commentaren van sommige zeugenhouders hebben hoogproductieve zeugen meer zorg nodig en moeten ze heel nauwkeurig opgevolgd worden. Bovendien wordt vaak te veel nadruk gelegd op een hoog productiegetal zonder rekening te houden met de kostprijs. De technische cijfers zouden moeten worden gekoppeld aan de financiële resultaten. Daardoor geven ook heel wat varkenshouders de voorkeur aan iets minder biggen met een hoger geboortegewicht dan veel biggen met

een laag geboortegewicht. Een evenwicht vinden tussen veel biggen en gezonde biggen met een mooi speengewicht is dus uiterst belangrijk. Ook over vroeger spenen zijn de varkenshouders het niet eens. Het vervroegen van de speenleeftijd zorgt voor een hoger productiegetal. Toch zijn de meeste zeugenhouders niet te vinden om biggen vroeger te spenen. ■

Hanne Vandenberghe behaalde met haar eindwerk 'Opfokmanagement voor overtallige biggen bij de Vlaamse zeugenhouder' een master in de Biowetenschappen, afstudeerrichting Landbouw aan de Hogeschool Gent. Ze stuurde dit artikel in voor de Boerenbond Persprijs 2012.

TIPS VOOR EEN LAGERE BIGGENSTERFTE

- Respecteer de drachtduur door zo weinig mogelijk partusinductie toe te passen. Vermijd ook overmatig oxytocinegebruik.
- Colostrumopname is uiterst belangrijk. Daarom worden biggen beter pas na 24 uur verlegd. Bij meerwekensystemen is het om die reden makkelijker om te verleggen.
- Verleggen is mogelijk tijdens de eerste 2 levensdagen. Dan zijn de biggen immers nog niet tepelvast.
- Laat een pleegzeug niet meer biggen opvoeden dan ze oorspronkelijk had.
- Kunstmelk voederen, vereist een grondige hygiëne.
- Biggen die tijdens de zoogperiode ook vast voeder opnemen, hebben een hogere zuurproductie en een lagere kans op diarree na het spenen.
- Bij het voorspenen neem je best de zwaarste biggen weg.
- Als er toch een noodzaak is om biggen vroeg te spenen, moeten ze minstens 2 dagen oud zijn voor ze gespeend worden. Zo hebben ze voldoende tijd om colostrum op te nemen.
- De lichtste biggen kunnen bij het spenen eventueel een aparte opfok krijgen met een apart voeder of een apart hok met een hogere temperatuur.
- Andere hulpvolle systemen kunnen biggenblazers of balanskooien zijn.